

sett den sällsynta Atlantican. Hr. L. har ett godt språk, lika lifligt och raskt, som hans öfvertygelser synas vara.

J. V. S.

31 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 10, september 1848

1. »VERKLÄRANS VEDERLÄGGNING OCH EVANGELII FÖRSVAR» AF FREDRIK GABRIEL HEDBERG. H. 2 H:FORS 1848. (20 KOP. SR.)

10

2. »FLICKAN PÅ INDERSKÄR, SKILDRING. I.» H:FORS & ÅBO 1848. (20 KOP. SR.)

Båda dessa skrifter äro på Hr. Lilljas förlag utgifne. Detta kan väl icke vara ett skäl, att här sammanställa dem. Men till sin syftning äro båda så öfverstämmande, att man icke lätt skall finna en dylik samstämmighet mellan en teologisk traktat och en vitter skrift.

Hr. Hedbergs arbete, hvaraf allmänheten har att vänta ännu ett häfte, behandlar en gammal stridsfråga. Likväl gäller denna icke blott, hvad titeln närmast antyder, gerningarnes förtjenst inför Gud, utan den åsigt af omvändelsen, som tillegnar människan någon medverkan vid densamma, genom att öppna sitt sinne för nådens mottagande. Hr. H. bestrider denna uppfattnings rättighet, vidhållande den lära, att hvarje omvändelsens moment är en gåfva ofvanefter utan allt människans tillgörande. Frågan är dock så qvistig, att vi måste frukta, att genom dess öfversättande i våra ordalag möjligen begå en orättvisa mot Författaren. Till dess upplysande tillägga vi: att Hr. Hedbergs bevisning synes vara hufvudsakligen vänd mot det pietistiska parti, hvilket anser den dagliga misströstan om nåden för sjelfva nådens tillstånd. Denna lära kallar nu Hr. H. en Verklära, mot hvilken han sätter läran om en tro, som är fast och orubblig, emedan den är en gudomlig gåfva. Huru Hr. H. härvid skall undvika den andra stöttestenen, predestinationen, är icke lätt att inse.

20

30

Men vi lemne denna teologiska sida af boken, erinrande blott, att Hr. H. genom anföranden af Augustinus, Luther och kyrkans symboliska skrifter tillräckligt bevisar för den kyrkliga ortodoxin i sina påståenden, utan att dock detta torde förhindra en motståndare, att både hos Luther och i Symbolerna finna stöd för en motsatt åsigt. Blott en sak skulle vi vilja anmärka, nemligen Hr. H:s föreställning om den myckna fiendskap, för hvilken han med anledning af sina läror skulle blifvit utsatt. Nordiska Kyrkotidningen och Hr. Ternström hafva säkert icke den betydhet, att en förkastelsedom från detta håll skulle betyda mera, än en opinion emot en annan. Endast ovanan vid offentligheten och en offentlig förkastelsedom kan förklara den ömtålighet, hvarmed författaren framställer sig såsom ensam kämpande för sanningen mot något mera, än halfva världen. Emellertid gör denna slags ifver ingalunda något intryck till förmon för saken. För öfrigt måste medges, at Hr. H.s både framställning och stil eger mycken värma och kraft, sådan den egnar sig för en så liflig öfvertygelse; medan äfven teologisk lärdom och bevisningens redighet gör hans arbete till en ganska utmärkt produkt i vårt lands teologiska litteratur.

40

50

»Flickan på Inderskär» synes oss vara en i sitt slag lika framstående företeelse. Den är helt och hållet en tendensroman, om den ens mera bör få namn af roman eller novell, emedan det romantiska här är nära intet, och de få tilldragelserna endast tillkommit, för att låta verdsliga

intressen spela in i de religiösa öfvertygelserna. Dessas framställning vinner härigenom ökad lif och betydelse. Ty en religiös tro, hvilken står afskild från det verkliga menskliga lifvet, blir derigenom död och ofruktbar. Man kunde anse detta författarskap såsom en utvidgning af den form, hvilken redan de gamle med så mycken konst använde vid framställningen af filosofiska läror, sådan den t. ex. beundras i Platos dialoger. Tyskarne hafva äfven i den s. k. konstnovellen begagnat densamma, och den har fått en ny användning i den moderna sociala romanen. Finlands litteratur eger i Runeberg's så utmärkta: »En trädgårdsmästares bref,» en framställning af samma art.

Förf. till den här ifrågavarande novellen röjer främst en grundlig bekantskap med pietismen i Landet och dess stridande partier. Han har också bragt deras olika åsichter till den klarhet, som erfordras, för att gifva framställningen af desamma en konstnärlig form. Den säkerhet, hvarmed han behandlar äfven denna form, låter sluta till poetiskt sinne, och framställningen öfverhufvud till en författare, som icke uppträder för första gången. Hvad man dock med skäl kan anmärka, är, att nästan all karakteristik saknas, och de uppträdande personerna oftast antaga skenet af beställda interlokutörer för den ena eller den andra meningen. Denna karakterslöshet visar sig äfven i den hastiga verkan af en enda predikan och den lätthet, hvarmed »sträckarena» öfvergå till de åsichter, de förut hatat och bekämpat. Man förundrar sig visserligen icke mycket öfver denna öfvergång; men just detta bevisar, att personerna duga för hvarje rol, Förf. behagar gifva dem. Han har ganska riktigt insett, att ett för omvändelseverket nödigt teologiskt disputerande – om ens omvändelsen sålunda kunnat verkas – skulle gjort alltför stort intrång på den konstnärliga formen. Men här hade återstått att på något skickligt sätt låta händelsernas gång verka, hvad bevisningen icke förmått.

Förf.s religiösa åsichter äro fullkomligt desamma med Hr. Hedbergs. Samma bibelspråk, samma tillämpning möta hos båda; endast att novellisten lemnar Augustinus, Luther och Symbolerna ur spelet, uteslutande vänd till bibelordet. Också har döpelsen med dess konsekvenser här en mera mystisk rol, än i den stränga traktaten.

3. »AURA» III OCH IV, ÅBO 1848, (32 KOP SR.)

Om denna samling, genom hvars utgifvande Hr. Lillja prisvärdt sträfvat att främja den inhemska vittra produktiviteten, och om här ifrågavarande fortsättning deraf, önskade Ref. gerna säga mera godt, än recensentpligten bjuder. Det är dock i synnerhet på detta fält, den inhemska litteraturens skralhet förräder sig; och den nys omtalade »Flickan på Inderskär», som mest aflägsnar sig från den romantiska formen, är likväl kanske den bästa produkt i romanväg, den inhemska litteraturen har att uppvisa. De båda första häftena af Aura falla redan under medelmåttet för fordringarne på dylika litterära alster i vår tid. Skärgårdsflickan bjuder en lek, utan hvarje betydelse, och en lek, som ingalunda är snillets; »Den Fallna» af Vendela visar någon ansats att höja sig, men nedtryckes af brist på fantasi och form. »En Nylands Dragon», af N. H. Pinello, som upptager Tredje häftet, är hvarken lek eller allvar. Det är en bagatell, en vaudeville, hvars kupletter kanske upphjelpas af musiken. Ett gladt infall, någon qvick udd i sångstyckena, någon komisk situation skulle väl höra ett sådant stycke till, men allt detta synes vara förglömdt. Om någon intrig är ej fråga. Hvad som

återstår, är en temligen väl träffad teckning af den Svenska allmogens hvardagssätt, understödd af ett språk efter dess sed, men som, emedan det är hela styckets, blir tröttande och genom sin ojemnhet oftast förefaller tillkonstladt.

Fjerde häftet innehåller »Hildegard eller Mor och Dotter», ett skådespel af Oskar Andersson, den omtyckta skådespelaren vid Hr. Delands teater. Stycket kan således icke ens genom sin författare räknas till Finlands litteratur. Också skulle det föga upphjelpa dennas anseende. Hr A. har genom ett Lustspel »Våra Hustrur» vunnit bifall. Vi förmoda då, att det varit bättre lyckadt, än här ifrågavarande skådespel. Förf. har väl vid åtskilliga tillfällen föreskrifvit de spelande att visa sig glada, men om åskådaren eller läsaren följer exemplet, så måste det ske vid åsynen af eller tanken på de förras villiga ansträngning. Öfverallt förhåller det sig väl icke på samma sätt med de sällsyntare tårerecepterna, men äfven vid dem kan man lätt ledas till tanken, att Förf. vid dessa föreskrifter mera tänkt på de spelande, än på publiken. I styckets plan har åtminstone Ref. icke förmått upptäcka någon mening. Så kan det icke heller förefalla honom oväntadt, att ingen dess scen väcker någon väntan på utgången, som icke heller kan kallas någon upplösning, emedan äfven den ringa knut, som förefinnes, utan alla betänkligheter blir afhuggen. Någon karaktersbild har pjesen likaså litet att uppvisa. I detta hänseende böra vi göra Förf. till »En Nylands Dragon» den rättvisa, att han med raska drag tecknat »en» karakter, i drengen och dragonen Pehrs finurliga person. När denne sjunger:
 »Ty då är jag en engel med ljusa vingar på», står han en verklig humor så nära – att han träffar den.

4. »FÖRSÖK ATT ÅSKÅDLIGGÖRA VISSA LÄROR I LOGIKEN, JEMTE EN UTFÖRLIGARE FRAMSTÄLLNING AF DE SYLLOGISTISKA FIGURERNA» (AF JOH. ALBERT SÖDERHOLM). H:FORS 1848. (15 KOP. SR).

Detta försök har förtjensten af lika mycken korthet som klarhet. Det skall utan tvifvel bereda ungdomen stor lättnad i bråket med de toma tankeformerna – eller med de tanklösa formerna. Till deras åskådliggörande kunna också Förf.s cirklar och linier vara ganska lämpliga, ehuru de ingalunda gifva honom ökad rättighet att kalla det gamla »Barbara Celarent» för »barbariska minnesord»; ty det ena sättet, att åskådliggöra förhållandet, är icke mer eller mindre barbariskt än det andra.

Det kan roa läsaren att se ett prof på filosofernas konstfärdighet uti att hålla sina tankar i styr. Det är fråga om de fyra väsentligaste sätt att draga slutsatser ifrån gifna sanningar. T. ex.

Alla menniskor äro dödliga;

En Publicist är (på sätt och viss) menniska:

Altså är en Publicist dödlig.

För att nu här icke göra t. ex. den slutsatsen: »Altså är en publicist odödlig», behöfver en äkta filosof blott ihågkomma ordet: »*Darii*», och hans skarpsinnighets ära är räddad. Men här finnas många andra villor, och han bör derföre, såsom den olärde sitt Fader vår, känna följande regler:

Barbara Celarent, i *Ett*, *Darii* Ferioque;

Cesare Camestres Festino Baroco, i *Tvåan*;

Trean af dundrande ljuden beror: Darapti Felapton

Disamis och Datisi Bocardo Ferison; och *Fyran*

har Bamalip Calemes Ditamis Fesapo Fresison.

Läsaren lärer väl tro, att i dessa fyra verser – så kallas de verkligen – icke finnes ett enda ord ur något menskligt språk; men der finnas verkligen sju stycken, som af menskligt förstånd kunna fattas. Det är dock ingalunda meningen, att ens tänka på dessas betydelse; ty hufvudsaken är just den, att alla orden skola vara betydelselösa i sig själfva och förstås blott af filosofen. För honom har nemligen hvarje bokstaf i de mystiska orden sin vikt, är ett höjdt pekfinger, som hotande varnar honom för alla snedsprång.

10 Vår Författare har nu t. ex. uppritat tvenne cirklar, hvilkas periferier skära hvarandra, och i de segmenter, med hvilka den ena täcker den andra, ritat ännu en mindre cirkel. När läsaren ser denna figur, gör han sig troligen icke något större begrepp om densamma, än om orden »Bocado Ferison». Men Förf. har så ställt till, att en filosof äfven här ser en vägvisare, som borde hindra hans tanke att röra sig i cirkelgång.

Nu kan läsaren tro, att det är slut med de saker, som i Logiken äro förnuftiga, ehuru ingen olärd i dem ser annat än oförnuft. Men så förhåller det sig icke. Läsaren anser det t. ex. för idel oförnuft att göra följande slutsats:

20 Ingen karl är ett nålhus;
En viss sikter är en karl;
Alltså är en viss sikter icke ett nålhus.

Men det mystiska ordet »Ferio» i första versen bevisar på det mest eklatanta sätt, att denna slutledning är fullkomligt logisk och förnuftig.

Häraf får dock läsaren ännu en ringa föreställning om de djerfva konststycken, som med de förunderliga ordens hjälp kunna vågas. Låt oss t. ex. med ledning af det konstiga »Ferison» göra följande djupsinniga slutledning:

30 Ingen fisk är en fogel;
Några fiskar äro simpor;
Alltså: Några simpor äro icke foglar.

Åskådaren lärer förvånas öfver vår blygsamhet, då vi icke vågat påstå, att »*Ingen simpa är en fågel*». Men såsom bokstafven *e* i Ferison lär oss att säga: »*Ingen fisk är*», så lärer i att säga »*Några fiskar äro*», och slutligen *o*: »*Några simpor äro icke*».

Ty om vi med åskådaren i slutsatsen hade sagt; *Ingen simpa är*, så hade någon lärd man kunnat uppställa följande satser:

40 Ingen fisk är en fogel;
Några fiskar äro stekta;
och då hade vi ju varit tvungna att på lika sätt göra den slutsatsen:
Ingen stek är en fogel;

hvarvid icke blott vår lärdom kommit på skam, utan äfven hvarje kökets regentinna skulle skrattat åt filosofin och logiken. Men säga vi: »*Några stekar äro icke foglar*», så kan denna slutsats anfäktas hvarken från köket eller från katedern.

Och se ännu, hvilken visdom det ordet Ferison innebär. Det synes tydligen, att en viss ordning herrskar i först anförda slutledning. Nu lär oss bokstafven *s* efter i att säga: »*Några simpor äro fiskar*», och genast får slutledningen denna vackra, rent vetenskapliga form:

50 Ingen fisk är en fogel;
Några simpor äro fiskar;
Alltså äro: Några simpor icke foglar.

Vi hafva sålunda öfvergått från Ferison till Ferio, hvarom bokstafven *F* i båda gifvit oss en välkommen vink. Och som blygsamheten alltid tilltager jemte den sanna förtjensten, så hafva vi gifvit ett nytt

prof deraf i det saktmodiga påståendet, att blott »Några» simpor äro fiskar. Hvad de öfriga simporna skola säga till saken – det angår icke logiken och oss.

Litteraturbladets läsare veta bäst, att vi befattat oss ganska litet med filosofi. Vi äre altså Förf. tack skyldige, som för denna gång härtill gifvit oss en önskad anledning.

Men om vi ännu finge tillägga något, så önskade vi nämna, att den nyare filosofin, om hvilken Förf. talar, då han citerar Buddæus, icke just gör sina slutsatser i vårt manér. Den anser, att logikens former äro ganska goda, men att det är ännu bättre att fylla dem med tankar. Så kan den icke se något förnuftigt deri, att man t. ex. säger: Bordet är antingen förnuftigt eller icke förnuftigt, ehuru logiken menar, att ettdera nödvändigt måste vara fallet. Ty påstår denna filosofi: förnuftigheten är ett predikat, hvilket det är lika tanklöst att tillägga som att fränsäga bordet. Den går än längre och vill finna, att hvarje form af omdöme fordrar sina egna, blott för denna form lämpliga subjekter och predikater, eller att dessa trifvas tillsamman blott uti någon viss bestämd form. Med ett ord: den vill hafva ett förnuftigt innehåll i tankeformen, om icke denna skall sjunka ned till en betydelselös lek. Ref. har i sina dar gjort ett försök att i den formela logiken genomföra denna lära. Försöket kan anses för temligen illa lyckadt. Men saken i sig sjelf måste vara önskelig; ty den utesluter all tom lek med tankens former. Den lärde med den olärda måste erkänna, att det icke frågas blott: är omdömet: »jorden måste vara rund», ett s. k. apodiktiskt omdöme, derföre att man der insticker detta måste? utan äro jord och rund såbeskaffade föreställningar, att omdömet, »jorden är rund», innebär detta måste, en nödvändighet?

Hr. Söderholm, hvilken vi taga oss friheten anse för en ung man, har i sin lilla skrift ådagalagt så mycken förståndsskärpa och klarhet, att det säkert icke blefve honom svårt, att på antydd väg fullända sina logiska studier. Dock finnes skäl att varna för definitioner af denna art: »Contrapositionsförhållandet eger rum emellan contraponerade omdömen, hvilka uppkomma genom contraposition.» Förf. lär anse logikens kategorier af relation och modalitet mindre märkliga, emedan de icke kunna åskådliggöras genom cirklar. I vår tanke är detta deras stora företräde; och vi tro, att Förf. gjort ett förtjenstfullare arbete, om han äfven sökt åskådliggöra Quantitets och Qualitets förhållandena genom ord, som hafva sin betydelse *blott* genom föreställningarnes kvantitativa och kvalitativa natur. Vi vilja genom dessa anmärkningar lika litet kasta tadel på Förf.s opusculum som genom ofvan anförda exempel någon löjlighet på logiken. Vår afsigt är blott att påminna Förf., att i logikens former verkligen kan innebo någon förnuftig mening, att de icke blott äro ramar, inom hvilka man kan foga det argaste oförnuft, utan att logiken sjelf, tankens vetenskap, förbjuder det. Förf. är säkert oskyldig deri, att hans åskådliggörande bidragit att göra den anmärakta formtomheten åskådlig.

5. »UPPSATSER OCH RÖN I LANDTHUSHÅLLNINGEN» AF C. F. v. FIEANDT. 1848. FÖRSTA HÄFTET VIBORG 1848. (35 KOP. SR.).

Detta arbete är bestämdt att utgöra en serie af afhandligar öfver Landthushållningens särskilda grenar. Förevarande häfte afhandlar »Skogshushållningen,» något, som finnes anmärkt på omslaget men icke på titelbladet.

Afhandlingen synes hafva följt de Tyska läroböckerna såsom mönster eller kanske Hr. Ströms likartade Handbok. Här upptages i Inledningen: »närvarande skogsbehandlingssättet och dess följder,» samt »den ordnade skogshushållningen,» i Första Kapitlet: »Trädens gemensamare egenskaper,» i det Andra: »Trädslagens enskildare (särskilda?) egenskaper,» i Tredje: »Jordmon och läge,» i Fjerde: »Trädens rätta huggningstid,» i Femte: »Om skogens och skogsmarkens användning,» i Sjette: »Trädfröens samlande och vård,» i Sjunde: »Skogssådd och plantering,» i Åttonde: »Om skogens uppskattning,» i Nionde: »om skogsmarkens indelning.» Då skriften innehåller 137 sidor i 12:o, af hvilka Andra kapitlet ensamt upptager nära 40 sidd., så inses lätt, att hvarje del af ämnet blott i största korthet kunnat beröras. Det hela ger sålunda en öfersigt af, hvad till skogshushållningen hör, hvilken utan tvifvel i sin mon skall verka till att väcka uppmärksamheten på det viktiga ämnet och hos mången minska farhågan för den möda och kostnad, man vanligen föreställer sig utgöra ett vilkor för skogsskötseln.

Några misstag hafva vi icke upptäckt, om man icke hit vill räkna Hr. Ströms onödiga experiment och Förf.s derpå grundade uppgift, att tallen icke går i fet trädgårdsjord. Det är nemligen en allmän erfarenhet, att skogsträd icke gerna fördraga annan gödning, än den af ruttnande vegetabilier, i hvilket hänseende barrträden således icke stå ensama. Härmed sammanhänger Förf.s uppgift, att lärkträdet »bättre än något annat går i grusig mager jordmån». Att tallen går väl i sådan jordmon, det finner man kanske bäst i Finland, der alla landåsens sträckningar äro eller varit be vuxna med reslig furu. Men huru lämplig mager jord är för lärkträdet, det är åtminstone ännu tvifvelaktigt. I Pfeil's »Neue Vollständige Anleitung» heter det: »Lärkträdet älskar en djup, icke alltför fast, frisk, kraftig sandmylla (Lehmboden). På humusrik, fuktig sandjord vexer det ännu temligen väl till 60 år, men på en sandig, torr sandmylla blott medelmåttigt. Torr sand, torra, grunda slutningar, kärrjord duga alls icke för detsamma. Detta ganska värderika trädslag fordrar omsorgsfullt val af jordmon. På en otjenlig mark, såsom t. ex. på torr sandjord, vilseleder det omdömet i början genom stark vextlighet, men ger icke någon afkastning, som lönar odlingen. Dess odling utan afseende på jordmonen hör till de modedårskaper, hvilka enligt all förhoppning icke mera skola få insteg.» Längre fram talar samma författare om klimatets och den från hafsbotten bildade markens i norra Tyskland otjenlighet för detta trädslags kultur, tilläggande: att de stora planteringarne i Preussen gifvit dålig äring, och att lärkträdet här ofta blifvit öfverträffadt af tallen. Också anförer han, att de goda egenskaper, som utmärka lärkträdet, tillkomma de i högre bergstrakter vexande träden, der de förekomma spridda bland andra trädslag, förnämligast tallen. Men ännu i Hartz har granens kultiverande visat sig fördelaktigare än lärkträdet. I Thüringen såg Ref. lärkträdsskog af frodigt utseende, men den var ännu ung. Hr. Pfeil anmärker i allmänhet just detta, att ungskogens goda löften bedraga. För en bristfällighet bör det också anses, att Hr. v. F. blott i förbigående såsom en möjlighet nämner lärkträdet såning omedelbart i skogsmarken, medan han framställer dess såning i plantskola, omsättning i trädskola och utplantering på skogsmarken såsom det rätta, om icke nödvändiga. Detta vidlyftiga förfarande kan nu visserligen vara högst fördelaktigt. Men med någon kännedom om sedvanan i vårt land kan man taga för afgjort, att en sådan framställning skall hellre afskräcka från lärkträdet odling, än

uppmuntra den. Nu är det känt, att lärkträd kunna utsås äfven omedelbart i skogen; men de sås då fläckvis med tre till fyra alnars mellanrum, hvilket åter besås med tallfrön. De uppvexande tallarne lemna lärkträdsplantorna nödigt skydd, medan dessa snart vexe öfver de förra, och tallarne derföre efterhand uttagas vid utgallningarne. Den möjliga förlusten af utsädet vid denna metod, kan icke gå så högt, som arbetskostnaden för omplantering och utflyttning. Hr. Pfeil räknar på 4 skålpund. frön pr Svenskt tunland. I Tyskland utgör klimatets värme det synnerligaste hindret för lärkträdsplanture. Här bortfaller detta hinder; och man kan hoppas, att trädets odling skall hafva lätt framgång, blott man dertill använder hvarken torra sandhedar eller sumpiga marker. Norden är trädets rätta hemland. De högre bergen i sydlandet ega motsvarande klimat, och derföre vexer lärkträdet på dem utan plantskolor och trädskolor. Nyttigt hade varit, om Förf. kunnat upplysa, huruvida lärkträdsodlingen i Nykyrka socken uppvuxit från såning på stället eller utplantering. Många skäl finnas att antaga det förra.

Öfverhufvud saknar man i Förf.s bok syftning till det för vårt land praktiska. För skogsodling kunde Förf. icke anföra någon inhemska erfarenhet. Men några särskilda data för skogs misshushållning hade dock såsom bevekande skäl kunnat samlas och anföras. Det kan väl t. ex. utredas, på huru lång tid ungefär en skog förstöres genom blädning, och huru beskaffad den återvexande skogen vid detta föllningssätt blir. Eller huru stor afkastning ger ett tunland tallskog efter nu gällande pris på 120 år, om man efterhand borttager de mogna träden? huru stor kan den åter beräknas, om man efter trakhuggning får en jemn stockskog, att efter de 120 årens förlopp försäljas? Och hvilka slutsatser kunna här af i hvardera fallet dragas för följande 120 år? – Så kunna också Förf.s beräkningar för afkastningen af en tallskog vara ganska pålitliga – der den föreskrifna användningen kan realiseras. Men i Finland gäller beräkningen blott för få orter. I en stor del af landet säljes stocken af 120 à 130 år gamla träd till det pris 25 à 35 kopek Sr., hvilket Förf. beräknar för 80 à 90 år gammal skog. Denna yngre skog begagnad till Latwood ger enligt Förf.s beräkning 60 kop. Sr.. Beräknas nu också transporten till kusten endast till 20 kopek och klyfningsarbetet till 10 kopek, så återstår dock för ett träd vid 80 år samma pris, som för ett vid 130 under närvarande förhållanden. Det vore således uppenbart en misshushållning att uppdraga träd till 11 alns 14 tums sågblock – om blott afsättningen på Latwood är tillräcklig. En så vigtig fråga synes oss Förf. hafva bort söka att afgörande besvara och derefter inrätta alla föreskrifter för tallskogens odling.

Ett berömligt undantag gör Förf.s på våra inhemska förhållanden lämpade afhandling om Svedjebruket, hvarvid Förf. stödjer sina påståenden på egen erfarenhet. Vi skulle dock vid beräkningen mindre anmärka mot den, som det synes, något dryga uppskattningen af höskördarne, än vid bristen på all uppgift om arbetskostnad och utsäde. Såsom Förf.s beräkning nu framstår, kan man omöjligen veta, om icke samma arbete, användt på jordens upptagning till åker, ger högre afkastning; isynnerhet som härtill kommer, att svederna på sednaste tider, troligen emedan omgången är för kort, oftast gifvit missvext. Ett misstag torde det vara, då Förf. anser bränningen befria jorden från »Syre.» Såsom känt, är hvarje förbränning en syrsättning; och troligare är, att frigörandet af kolsyra vid svedjandet befördrar vextligheten.

Författaren anser, såsom hvar och en, hvilken något tänkt öfver dessa ämnen, skogens besparande icke för någon Skogshushållning. Hans motto är:

»Icke skogarnes rädda, beräkningslösa besparande, utan deras naturenlige skötande – ordnade tillitande – och omsorgsfulla återförnyande är Skogshushållning.»

Betydligare fel i språket förekomma blott i det korta förordet, som synes vara i hastighet nedskrifvet. Vi omnämna detta, på det att det icke må ingifva någon fördom mot boken, hvars stora gagnelighet
10 minst bör misskännas i ett land, der Skogshushållning och Skogsodling hittills varit okända ord. Med all tacksamhet bör derföre hvarje vän af fäderneslandet och dess jordbruks förkofran önska Författaren tillfälle att fortsätta sin förtjenstfulla verksamhet för allmänhetens upplysande.

Önskligt vore, att i åtskilliga delar af Landthushållningen skrifter skulle utgifvas på Finska språket. Ty ehuru sannt det kan vara, att bonden i allmänhet icke genom skriftlig undervisning kan föras från gamla vanor, så gifves det dock många undantag från regeln. Och redan kan man i vårt land räkna ett antal Finska bönder, som med stort intresse taga kunskap om hithörande skrifter och använda, hvad
20 de bland dessas upgifter finna användbart. Vi tro, att i all händelse dylika afhandlingar på Finska språket skola ega en större publik, än om de författas och utgivnas på Svenska.

J. V. S.

32 FILOLOGI FÖR OLÄRDA.

Litteraturblad n:o 10, september 1848

30 Vi erinra oss icke, att Litteraturbladet gjort sig tråkigt särskildt genom filologisk litteratur. Också nu vore det ingalunda meningen. Ty om det gifves läsare, för hvilka allt vetande är tråkigt, så bör man hoppas, att andra finnas, hvilka gerna vilja hafva reda på, hvad som sätter snällpressarne, nationalförsamlingstalarena och de svärdbevåpnade massorna i rörelse.

Så oskyldig och fridfull nu än språkforskningen ser ut, så har äfven den sin skuld att draga för tidens förbistring. Den var i Tyskland en modevetenskap från tiderna af Napoleons öfvervalde och under restaurationen från 1815. Härtill verkade just vetenskapens skenbara
40 oskuld. Ty hvem skulle väl tro, att någon annan oro i lifvet, än litet lärd polemik, kan uppstå ur grubblandet öfver stam och ändelse hos ett ringa ord, hvars betydelse icke det minsta angår grubblaren, eller af gissningar öfver en bokstaf hos Cicero, hvilken på sin höjd afgör, om denna stilist i det ifrågavarande fallet nyttjat Indicativus eller Coniunctivus, utan att dock någon kan utgrunda skilnaden i meningen för det ena eller andra fallet.

Men hur det var, blef äfven denna lärda sysselsättning orolighetsstiftande, då den från de hedniska skriftställarna vände sig till de Kristna. Man nöjde sig snart icke mera med textförbättringar, utan
50 började på grund af språket i en skrift bestämma dess ålder, på grund af denna betvifla den uppgifna författarens auktorskap, och vidare, att ur de historiska förhållandena för den tiden i ett annat ljus förklara skrifternas innehåll. Detta var t. ex. den såkallade mythiska tydningen af Evangelierna, hvilken icke förklarade dessa för en dikt, såsom saken mångenstädes blifvit utskriken, utan helt enkelt ansåg dem uttala de